

К.С. МОРОЗ, магістр НТУ «ХПІ»

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В даній статті розглянуто проблему актуальності вдосконалення методики аналізу фінансового стану підприємства, існуючі методики аналізу та їх недоліки та наслідки, механізм оцінки фінансового стану підприємства та визначено шляхи його удосконалення.

In this article the problem of urgency to improve methods for analysis of financial state enterprises, existing methods of analysis and their shortcomings and implications, the mechanism of assessing the financial condition of the company and the ways of its improvement.

Ключові слова: фінансовий стан, аналіз, методика, ефективність, модель, методи, механізм оцінки.

Вступ. Існування розвинутого ринку і активна діяльність підприємств різноманітної галузі вимагає застосування адекватного аналітичного інструментарію досліджень, який має бути сформований в процесі вдосконалення методологічних засад фінансового аналізу в цілому, а також аналізу фінансового стану підприємства, як його складової частини. Проблеми вдосконалення методології аналізу фінансового стану набувають особливої актуальності в умовах реформування національної системи бухгалтерського обліку та переходу до міжнародних принципів і стандартів складання фінансової звітності. За результатами аналізу фінансового стану можна передбачити певні можливі майбутні економічні вигоди підприємства та приймати більш ефективні управлінські рішення для їх досягнення, що дає підставу вважати такий аналіз важливою складовою фінансової стратегії підприємства

Постановка задачі. Метою дослідження даної теми є визначення поняття «фінансовий стан підприємства», важливість його належного визначення, розкрито питання необхідності вдосконалення існуючих методик аналізу фінансового стану та освітлено їх недоліки.

Методологія. Для вирішення поставлених завдань в роботі використовувалися загальні методи наукового пізнання. Зокрема: економічного аналізу, синтезу, порівняння, наукової абстракції - при виділенні найбільш важливих показників оцінки фінансового стану підприємств серед наявної в літературних та нормативних джерелах значної їх кількості; спостереження, групування, узагальнення – в процесі розробки остаточних висновків.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні акти, що діють в Україні, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, зведені статистичні матеріали Державного комітету статистики

України; наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів, матеріали періодичної преси.

Результати дослідження. Методикою інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затвердженою наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23 лютого 1998 року, це поняття визначено так: «Фінансовий стан підприємства - це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [1].

Але Кушнір І.В. дає інше визначення поняттю «фінансовий стан підприємства — забезпеченість або незабезпеченість підприємства грошовими засобами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами» [2].

В свою чергу Островська О.А. трактує фінансовий стан як результат взаємодії усіх елементів фінансових відносин, що виникають у підприємства в процесі його господарської діяльності, і характеризується як розміщенням і використанням активів, так і джерелами їх формування [3].

Різноманітна дефініція терміна «фінансовий стан підприємства» одна із причин існування різних підходів до методів аналізу фінансового стану. Тому при дослідженні різних підходів щодо визначення змісту оцінки фінансового стану підприємств необхідно уточнювати завдання, які повинні вирішуватись в процесі її здійснення. При проведенні оцінки фінансового стану підприємства слід вивчати значення отриманих в результаті аналізу фінансового стану показники, з точки зору відповідності їх фактичних значень нормальним для конкретного підприємства рівням, визначати фактори, що вплинули на величину показника в звітному періоді та здійснювати прогноз її величини на перспективу. При цьому виявлення резервів зростання рентабельності, зниження собівартості та інших резервів ефективного розвитку підприємства є предметом фінансового аналізу (рис.1) [4].

За допомогою контролю і аналізу фінансового стану підприємств є можливість визначення ефективності або неефективності роботи підприємства. Таким чином для визначення фінансового стану підприємства визначаються наступні елементи:

- прибутковість роботи підприємства;
- оптимальність розподілу прибутку, що залишився у розпорядженні підприємства після сплати податків і обов'язкових платежів;
- наявність власних фінансових ресурсів не лише мінімально-необхідного рівня для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції;
- раціональне розміщення основних і оборотних фондів;

– платоспроможність та ліквідність.

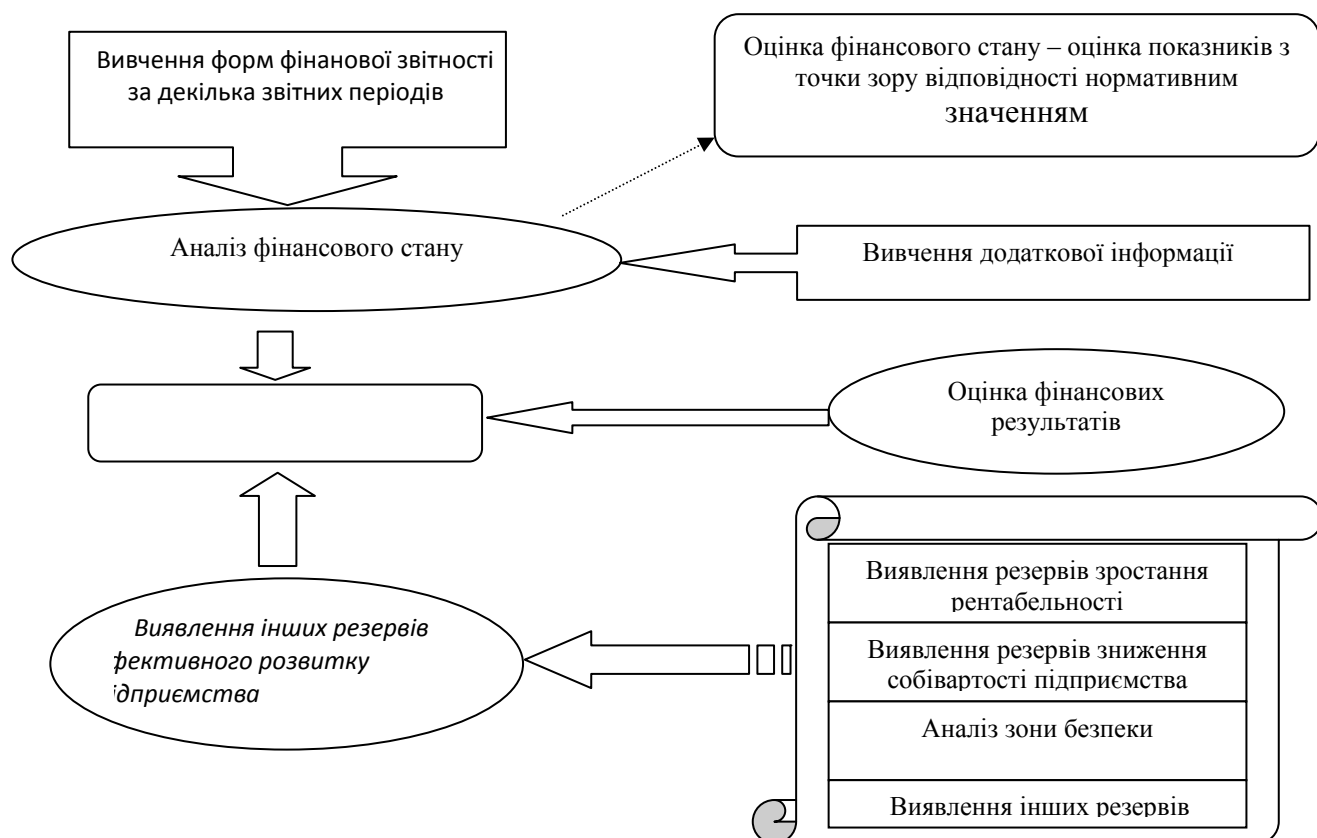

Рис.1. Завдання, які слід вирішувати при здійсненні фінансового аналізу економічної діяльності, аналізу та оцінки фінансового стану підприємств.

Створення комплексної методики аналізу ризиків та пошук методів оптимізації управлінських рішень з огляду на залежність між прибутковістю та ризиком залишається одним з актуальних напрямів досліджень.

Оптимальна або раціональна методика аналізу сприяє в майбутньому прийняттю правильних управлінських рішень з допустимим рівнем ризику, саме для цього запропоновано схему, представлену на рис.2 [5].

Серед методів оцінки фінансового стану підприємств виділяються три основні групи: статистичні методи, методи експертних систем штучного інтелекту і методи на основі теоретичних моделей. Кожний метод має переваги і слабкі сторони. При цьому питання вибору методу для аналізу й передбачення фінансового стану підприємств досі залишається відкритим.

Формулювання принципів специфікації моделі фінансового стану через фінансові коефіцієнти має певні традиції. Так, традиційним є використання відношення показника ефекту діяльності або результату до показника ресурсного характеру (повні активи, поточні пасиви, загальна сума запозичених коштів тощо). Крім того, в моделях використовувалися показники в абсолютних значеннях; непрямі показники, які відображають наслідки погіршення фінансового стану; показники не фінансових чинників,

наприклад, затримка в публікації щорічних фінансових звітів, звільнення й призначення директора, частка акцій у власності директора тощо.

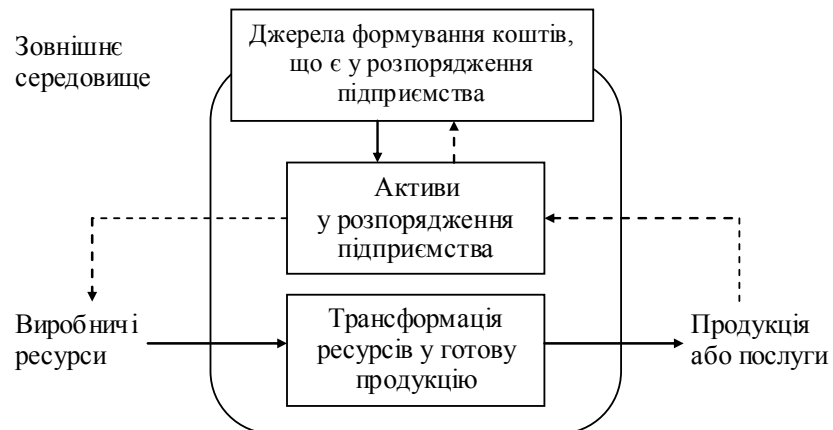

Рис.2. Схема діяльності підприємства, що розроблена для цілей формування моделі фінансового стану

Якість прогнозних оцінок фінансового стану підвищувалася, головним чином, за рахунок відповідної підготовки висхідних даних. При цьому використовувалися статистичні методи виявлення зв'язку, а конструкції моделей фінансового стану не завжди спиралися на фінансову теорію. Вибір фінансових показників часто здійснювався на основі узагальнення публікацій, результатів попередніх досліджень, використання провідними фінансовими установами.

Принципи формування інструментальних характеристик моделей фінансового аналізу не часто зустрічаються в науковій літературі. Серед них пріоритетними є практична простота й привабливість, легкість для розуміння практиками, наявність у результатах інформаційного контексту, що дозволяє приймати відповідні рішення.

Методи прогнозування фінансової невдачі призначалися дати відповідь на питання щодо ймовірності того, чи буде фірма успішною. Тому дослідники у галузі аналізу фінансового стану підприємств пояснювали результати практичного використання моделей лише з огляду на достовірність прогнозів.

Попередній аналіз дозволив уявити, як традиційно визначається вітчизняною наукою й практикою поняття “фінансовий стан підприємства”. Воно відображає міру якості розміщення й використання ресурсів та застосовується для фінансової діагностики підприємств.

Модель фінансового стану має носити змістовний характер, а її структура впливає з уявлення про фінансовий стан та завдання аналізу [6].

Фінансова діяльність підприємств комплексно відображає практично всі сторони господарської діяльності. Зважаючи на це, ідея конструювання моделі полягає у тому, що будь-яке підприємство можна представити як взаємопов'язану систему рухів фінансових ресурсів, які викликані управлінськими рішеннями. Такий підхід відображає у фінансово-

економічному аспекті динамічний характер діяльності підприємства.

Крім того, ефективне функціонування системи аналізу фінансового стану стає можливим лише за наявності певного забезпечення. Під забезпеченням аналізу фінансового стану необхідно розуміти такі види, кількість та якість ресурсів, які є необхідними та достатніми для досягнення мети функціонування системи аналізу фінансового стану підприємства: організаційне, інформаційне, методичне, технічне, матеріальне та кадрове забезпечення. Важлива роль у забезпеченні належить інформації: вона зв'язує окремі елементи управління (у тому числі й аналіз фінансового стану) в єдину динамічну систему. Взаємозв'язок між інформаційним та методичним забезпеченням відбувається завдяки меті проведення аналізу: надання інформації системі управління про фінансовий стан підприємства та можливості його оптимізації.

Вивчення і систематизація методичного інструментарію аналізу фінансового стану зробили можливим виділення таким невіршених питань: неоднозначність напрямків оцінки; надмірна кількість показників та коефіцієнтів; відсутність об'єктивної методики комплексної оцінки фінансового стану та методики його прогнозування.

На основі систематизації та узагальнення різних методичних підходів щодо здійснення комплексної оцінки фінансового стану визначено основні з них:

- оцінка рівня забезпеченості товарно-матеріальних запасів джерелами їх формування;
- оцінка комплексу обчислених коефіцієнтів у порівнянні з нормативними значеннями та в динаміці;
- оцінка інтегрованих показників.

Існують умови, за яких значення коефіцієнтів оцінки фінансового стану підприємств набувають реального змісту. Такими умовами є необхідність проведення порівняльного аналізу отриманих результатів розрахунків із середньогалузовими, та із значеннями відповідних показників досліджуваного підприємства за попередні періоди, тобто в динаміці.

Вважається за доцільне обчислення нормативних значень показників для підприємств різних видів економічної діяльності. Виникає необхідність визначення оптимальної кількості показників фінансової стійкості підприємств досліджуваної галузі за можливості врахування впливу на їх значення певних чинників.

Визначено недоліки, які притаманні методикам оцінки фінансового стану, що використовуються у вітчизняній аналітичній практиці. Так, серед основних недоліків, що містить Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, є:

- 1) застосування єдиних нормативних значень коефіцієнтів підприємствами всіх видів економічної діяльності;
- 2) неможливість достовірного обчислення більшості рекомендованих до розрахунку показників за даними фінансової звітності підприємств;

3) відсутність поглибленої класифікації рівнів фінансового стану, внаслідок чого підприємство, що має недостатню фінансову стійкість, може бути віднесено до підприємств із «задовільним» фінансовим станом.

Удосконалення методики може бути здійснено через розробку галузевих інструкцій, які містили б механізм застосування Положення з визначеними для підприємств певної галузі критичних значень; перегляду складу показників з відбором таких, які можуть бути визначені зовнішніми аналітиками на основі фінансової звітності (або подання підприємствами додаткових відомостей про уточнений склад поточних активів та зобов'язань); запровадження багаторівневої класифікації типів фінансової стійкості.

За результатами вищесказаного існує необхідність розробки вітчизняних галузевих методик ідентифікації стійкості фінансового стану підприємств. З метою усунення недоліків, властивих існуючим методикам оцінювання фінансового стану підприємств, необхідно звернути увагу на розробку моделі ідентифікації стійкості фінансового стану для підприємств.

Висновок. Фінансовий стан – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика діяльності підприємства в певному періоді, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, раціональності їх розміщення, забезпеченості власними оборотними коштами для своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому.

Однією з істотних проблем управління підприємствами є відсутність надійного інструментарію аналізу фінансового стану, що, у свою чергу, обумовлюється нерозвиненістю методології, тому саме вдосконалення методики аналізу фінансового стану має певне значення для прийняття управлінських рішень, а також сприяє управлінню ризиками і вчасному попередженню неплатоспроможності, а в гіршому випадку банкрутства підприємства.

Існуючі методики мають безліч недоліків, серед яких недосконало сформована термінологічна основа аналізу; логічно не визначена послідовність його проведення; часто суперечливе пропонування розрахунків значної кількості показників тощо, тому актуальним є накопичення критичної маси науково-практичних досліджень, узагальнення їх результатів до рівня спроб формування методології оцінки фінансового стану, тобто визначення концептуальних методологічних засад оцінки фінансового стану.

З огляду на вищесказане, необхідно розробити такий методик, за якої оцінка фінансового стану українських підприємств базувалася на урахуванні їхньої галузевої специфіки, що дало б змогу враховувати особливості їх діяльності.

Список літератури: 1. Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23 лютого і 998 року «Про затвердження методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій». 2. Кушнір

І.В. Мультимедійний інтерактивний курс. Фінанси 3. *Островська О. А.* Оцінка фінансового стану підприємств та шляхи її удосконалення (на прикладі підприємств будівельних матеріалів): Автореферат / Київський національний економічний ун-т. - К., 2007. – 26 с. 4. *Верланов О.Ю.* Система методологічних компонент оцінки фінансового стану підприємств // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 64. – Вип. 51. Економічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили. – 2007. – С. 77 – 85. 5. *Біла О.Г.* Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств // Фінанси України. – 2007. – №4. – С. 112-118. 6. *Матвійчук А.В.* Діагностика банкрутства підприємства // Економіка України. – 2007. - № 4. – С. 20-28. 7. *Верланов О.Ю.* Оцінка фінансового стану підприємств із виробництва машин і устаткування: питання методології і методики: Автореферат / Одеський державний економічний ун-т. – Одеса, 2008. – 23 с.

Надійшла до редакції 13.10.10

УДК 330.1

А. Ф. ЦААВА, магістр НТУ «ХП»

ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА. СУТНІСТЬ, СКЛАД, ПРИНЦИПИ ДОСЯГНЕННЯ

В статті розкрито сутність поняття економічної стійкості підприємства, його складові частини та принципи досягнення економічної стійкості. Дане узагальнене поняття та подаються перспективи подальших досліджень категорії «економічна стійкість» підприємства.

The article reflects the main characteristics of the period, elements, types and principles of making economic stability. This generalized concept and prospects for further research are given the category "economic stability of the enterprise."

Ключові слова: економічна стійкість, стабільність, забезпечення,

Вступ. В період фінансово-економічної кризи посилюються диспропорції в економіці, порушується її нормальне функціонування. Підприємства в більшості своїй опиняються не пристосованими до стабільної роботи в таких умовах, до утримання основних ніш ринку, до підтримки виробництва на сучасному науково-технічному рівні. Виникають проблеми захищеності діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища.

Одним із шляхів вирішення даних питань є забезпечення економічної стійкості підприємства. Актуальність проблеми зумовили постановку мети даного дослідження.

Постановка задачі. Метою даної статті є удосконалення визначення поняття «економічна стійкість» підприємства на основі узагальнення, порівняння існуючих підходів до трактування цієї категорії, виділення й дослідження її складових елементів, огляд принципів досягнення економічної стійкості підприємства.

Методологія. Дослідженням теоретичних і практичних аспектів економічної стійкості підприємства можна зустріти в роботах А.Н.Азріліяна,